

Yttrande

Promemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15), S2023/02226

Svenska kyrkan lämnade 13 oktober 2022, efter särskild förfrågan, synpunkter till den då pågående utredningen om utbyte och inhämtning av uppgifter i socialtjänsten för att förebygga brott och öka skyddet för barn. Synpunkterna berörde bland annat frågan om huruvida Svenska kyrkan och dess medarbetare (undantaget biskopar och präster om de har fått uppgifterna under bikt eller enskild själavård) ska omfattas av anmälningsskyldigheten på så sätt att det uttryckligen anges i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). I yttrandet angavs att Svenska kyrkan ser fram emot ett fortsatt deltagande i arbetet, inte minst som remissinstans vid remittering av eventuella konkreta förslag i frågan. Svenska kyrkans yttrande bifogas som *bilaga*.

Svenska kyrkan finns inte med bland remissinstanserna för promemorian *Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn* (Ds 2023:15), men vill ändå framföra ett antal synpunkter på promemorian. Yttrandet hänför sig till de delar av promemorian som särskilt berör Svenska kyrkan och övriga registrerade trossamfund (s. 169-170).

SVENSKA KYRKANS SYNPUNKTER

Svenska kyrkan ser positivt på att utredaren särskilt har belyst frågan om huruvida registrerade trossamfund uttryckligen ska anges vara anmälningsskyldiga enligt socialtjänstlagen, liksom utredarens slutsats att frågan behöver utredas mer ingående i särskild ordning, men lämnar under övervägandena några synpunkter till ledning för det fortsatta arbetet.

Svenska kyrkan är angelägen om ett närmare klagörande beträffande utredarens konstaterande om att anmälningsskyldighet gäller i kyrklig verksamhet för barn och ungdomar och att detta inte bara kan antas gälla för kyrklig verksamhet utan även för övriga trossamfund i deras verksamhet för barn och ungdomar.

Svenska kyrkan ser fram emot och förutsätter ett fortsatt deltagande i utredningsarbetet, inte minst som remissinstans vid remittering av eventuella konkreta förslag i frågan.

SVENSKA KYRKANS ÖVERVÄGANDEN

Angående ytterligare utredning avseende registrerade trossamfunds anmälningsskyldighet

Svenska kyrkan ser fram emot delaktighet i ett fortsatt utredningsarbete och vill åter framhålla att även Myndigheten för stöd till trossamfund (SST), liksom Sveriges kristna råd och Sveriges interreligiösa råd, framstår som naturliga samarbetspartners i de aktuella frågorna. Enligt Svenska kyrkans mening bör den fortsatta utredningen också reflektera över hur en eventuellt uttryckligt stadgad anmälningsskyldighet avseende registrerade trossamfund förhåller sig till andra aktörer inom civilsamhället. Svenska kyrkan hänvisar i övrigt till det tidigare yttrandet avseende vikten av att den

fortsatta utredningen beaktar de särskilda förhållanden som gäller för Svenska kyrkan, inte minst sett till det breda spektrum av medarbetare som arbetar i och för Svenska kyrkan.

Angående uttalanden om nu gällande anmälningsskyldighet

Utredarens uttalande om nu gällande anmälningsskyldighet (s. 170) synes syfta på de uttalanden som regeringen gjorde i proposition 1996/97:124, s. 106, om att yrkesmässigt bedriven verksamhet inom socialtjänst, barnomsorg, skola, kyrklig verksamhet för barn och ungdomar (till exempel kyrkans förskoleverksamhet, konfirmationsundervisning och dylikt), hälso- och sjukvård eller tandvård, vare sig de är i offentlig eller privat tjänst, omfattas av skyldigheten att anmäla och lämna uppgifter till socialnämnden till skydd för barn och ungdomar.

Det bör noteras att regeringen även uttalade att utgångspunkten - när det gäller att ta ställning till vilka myndigheter och befattningshavare som bör åläggas skyldighet att anmäla och lämna uppgifter till socialnämnden - bör vara att så långt möjligt säkerställa att socialnämnden får kännedom om när ett barn eller en ungdom far illa utan att för den skull arbetsituationen äventyras för yrkesgrupper som intar en särskild förtroendeställning i förhållande till allmänheten (till exempel präster och advokater).

Precis som utredaren konstaterat, gäller enligt 54 kap. 13 a § kyrkoordningen en anmälningsskyldighet för den som i kyrkans verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Anmälningsskyldigheten gäller inte i fråga om uppgifter som biskop eller präst har fått veta under bikt eller enskild själavård enligt 54 kap. 1 § första stycket.

Anmälningsskyldigheten i kyrkoordningen infördes genom beslut av kyrkomötet 2011. Av förarbetena - som finns publicerade på följande webbplatser - <https://km.svenskakyrkan.se/km2010-2015/kyrkomotet/kyrkomotet-2011.html> och <https://www.svenskakyrkan.se/utredningar> framgår att anmälningsskyldigheten infördes mot bakgrund av uppfattningen att anställda i Svenska kyrkans verksamhet inte omfattas av anmälningsskyldigheten i socialtjänstlagen (se kyrkostyrelsens skrivelse 2011:7 Tystnadsplikt m.m., s. 21 ff., Svenska kyrkans utredningar 2010:3 Ett skyddat rum – tystnadsplikt i Svenska kyrkan, s. 87 f och s. 91 samt tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2011:1 Tystnadsplikt m.m.). Detta mot bakgrund av särskilda uttalanden av Socialstyrelsen i handboken *Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn* från 2004. I nämnda handbok uttalade Socialstyrelsen att yrkesmässig verksamhet definieras som bedriven kontinuerligt och i förvärvssyfte. Det angavs vidare att Svenska kyrkans verksamhet enligt 4 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan består i att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Eftersom denna verksamhet inte bedrivs i förvärvssyfte, menade Socialstyrelsen att Svenska kyrkan och där anställda endast torde omfattas av rekommendationen i 14 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen. Vidare angavs att anmälningsskyldigheten för diakon enbart gäller om en församling bedriver sådan verksamhet som kräver tillstånd av länsstyrelse eller kommun. I nuvarande handbok som Socialstyrelsen gett ut i juni 2022 (*Anmäla oro för barn – Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare*) anges inget särskilt om Svenska kyrkan, eller i övrigt om kyrklig verksamhet.

Mot denna bakgrund önskar Svenska kyrkan i ärendets fortsatta beredning en närmare reflektion och ett klargörande av huruvida Svenska kyrkan redan idag kan anses omfattas av den lagstadgade anmälningsskyldigheten. Enligt Svenska kyrkans mening behövs i den fortsatta beredningen *dels* särskilt beaktas att de regeringsuttalanden som synes åsyftas i den nu remitterade promemorian hänför sig till tiden före den relationsändring som år 2000 trädde i kraft mellan Svenska kyrkan och staten (jfr. bland annat proposition 1997/98:116), *dels* Socialstyrelsens tidigare bedömning. Det kan i sammanhanget också noteras att regeringen i propositionen 2009/10:131 *Lex Sarah och socialtjänsten – förslag om vissa förändringar* gjort vissa uttalanden specifikt om Svenska kyrkan, som ett bland flera exempel på frivilligorganisationer och under vilka förhållanden som dessa ska anses bedriva

yrkesmässig verksamhet (s. 27). Där anges att om en frivilligorganisation, till exempel Svenska kyrkan, genomför beslutade insatser och bedriver en verksamhet på uppdrag av kommunen mot ersättning så är frivilligorganisationen en uppdragstagare jämförbar med bolag och stiftelser, det vill säga det rör sig om en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Vidare anges att om verksamheten bedrivs på eget initiativ av frivilligorganisationen eller av en enskild person utan uppdragsavtal med kommunen är det däremot en ideell verksamhet som inte omfattas av lex Sarah.

Svenska kyrkan vill i sammanhanget också lyfta fram behovet av ett närmare klargörande vad gäller utredarens slutsats i det ovan nämnda uttalandet på s. 170, angående att anmälningsskyldigheten mot bakgrund av tidigare regeringsuttalanden ”inte bara kan antas gälla för *kyrklig* verksamhet utan även för övriga trossamfund i deras verksamhet för barn och ungdomar”. Svenska kyrkan vill betona att om en lagstadgad anmälningsskyldighet ska anses gälla ”övriga trossamfund” redan idag, måste deras verksamhet anses falla in under begreppet ”yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet”. Även om vikten av att skydda och värna utsatta barn inte nog kan betonas, måste det samtidigt beaktas att en lagstadgad anmälningsskyldighet innebär ett betydande ansvar som otvivelaktigt påverkar den verksamhet som bedrivs. Detta torde inte minst gälla sådan verksamhet som bedrivs i särskilt förtroendefulla sammanhang. Utredaren konstaterar att trossamfundens verksamhet är av detta slag. Mot denna bakgrund är det av stor betydelse, för såväl trossamfundet, dess medarbetare och inte minst de barn och unga dessa möter, att största möjliga tydlighet råder beträffande anmälningsskyldighetens förutsättningar.

Uppsala den 7 november 2023

På kyrkostyrelsens vägnar,

Helen Ottosson Lovén
Generalsekreterare

Mattias Thalén
Rättschef

Bilaga: Svenska kyrkans yttrande till Socialdepartementet, Utredningen om utbyte och inhämtning av uppgifter i socialtjänsten för att förebygga brott och öka skyddet för barn

YTTRANDE

Dnr: KS 2022-3896

Socialdepartementet
Utredningen om utbyte och inhämtning av
uppgifter i socialtjänsten för att förebygga
brott och öka skyddet för barn
Utredningssekreterare Sara-Emelie Savert

Synpunkter på frågor från utredningen om utbyte och inhämtning av uppgifter i socialtjänsten för att förebygga brott och öka skyddet för barn (S 2022:A)

Kyrkostyrelsen har den 29 september 2022 mottagit en förfrågan från Socialdepartementet rörande ett par specifika frågor kopplande till anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453, SoL). Frågorna har ställts inom ramen för den pågående utredningen om utbyte och inhämtning av uppgifter i socialtjänsten för att förebygga brott och öka skyddet för barn (S 2022:A).

I egenskap av företrädare för Trossamfundet Svenska kyrkan är det kyrkostyrelsen som lämnar synpunkter till utredningen. Stiften har deltagit i beredningen av ärendet.

SVENSKA KYRKANS SYNPUNKTER

Svenska kyrkan ser ur ett principiellt perspektiv positivt på att regleringen i 14 kap. 1 § SoL ses över i syfte att undersöka om fler yrkesgrupper bör omfattas av anmälningsskyldigheten, men lämnar under övervägandena några synpunkter till ledning för det närmare arbetet.

Svenska kyrkan har ingen generell synpunkt på hur anmälningsskyldigheten bör förhålla sig till andra samfund eller ”annan religiös verksamhet”, men lämnar under övervägandena förslag på myndigheter och organisationer som samråd bör ske med.

Svenska kyrkan ser fram emot ett fortsatt deltagande i detta arbete, inte minst som remissinstans vid remittering av eventuella konkreta förslag i frågan.

SVENSKA KYRKANS ÖVERVÄGANDEN

Allmänna utgångspunkter

Barnet har en särställning i kristen tro. Svenska kyrkan har därför ett starkt engagemang för barns livsvillkor och mänskliga rättigheter, däribland rätten till en trygg uppväxt. Det är både centralt och grundläggande för Svenska kyrkan att i alla sammanhang värna barnets perspektiv och denna ambition genomsyrar således all Svenska kyrkans verksamhet. Utöver den anmälningsskyldighet som gäller enligt 54 kap. 13 a § kyrkoordningen, kan särskilt nämnas att kyrkoordningen också stadgar en skyldighet för organ, på såväl församlings-, stifts- och nationell nivå, att göra barnkonsekvensanalyser inför beslut. Mot denna bakgrund ser Svenska kyrkan positivt på intentionerna i det uppdrag som ligger till grund för den pågående utredningen, nämligen att skapa ytterligare förutsättningar för att förebygga brott, liksom möjligheter att i ett tidigt skede ge stöd och skydd till barn och unga i utsatta situationer.

Anmälningsskyldighet enligt socialtjänstlagen

Svenska kyrkan ser ur ett principiellt perspektiv positivt på att regleringen i 14 kap. 1 § SoL ses över i syfte att undersöka om fler yrkesgrupper bör omfattas av anmälningsskyldigheten. Precis som framhållits i utredarens uppdrag, menar Svenska kyrkan att det är viktigt att utredaren gör en bred granskning av för- och nackdelar med att utvidga anmälningsskyldigheten till att omfatta fler yrkesgrupper.

Vad gäller frågan om huruvida det av regleringen i nämnt lagrum uttryckligen bör framgå att Svenska kyrkan och dess medarbetare (undantaget biskopar och präster om de har fått uppgifterna under bikt eller enskild själavård) ska omfattas av anmälningsskyldigheten, vill Svenska kyrkan inledningsvis återknyta till de ovan nämnda skrivningarna i utredningsuppdraget om att överväganden i frågan om att eventuellt inkludera fler yrkesgrupper i anmälningsskyldigheten, behöver ske utifrån en bred granskning av för- och nackdelar.

Lämpligheten av att inkludera Svenska kyrkan i en utvidgad lagreglering är beroende av en eventuellt reviderad bestämmelses tänkta utformning, inte minst sett till vilka aktörer den föreslås omfatta.

En lagreglering avseende enbart Svenska kyrkan, som ett bland flera trossamfund och civilsamhällsaktörer, framstår som olämplig, dels mot bakgrund av den redan befintliga anmälningsskyldighet som råder för Svenska kyrkans medarbetare enligt kyrkans interna regelverk, dels mot bakgrund av att en sådan reglering bara skulle omfatta ett av flera trossamfund och civilsamhällsaktörer, vilket skulle väcka frågor om statens förhållande till trossamfund generellt, men också sett till relationen mellan trossamfund och övriga civilsamhällsaktörer.

Som tidigare framhållits, ser Svenska kyrkan ur ett principiellt perspektiv ändå positivt på att utredaren undersöker möjligheterna till en utvidgad lagreglerad anmälningsskyldighet. I ett sådant arbete är det, om överväganden görs om att även inkludera Svenska kyrkan och dess medarbetare, av stor vikt att utredaren beaktar de särskilda förhållanden som gäller för Svenska kyrkan, inte minst sett till det breda spektrum av medarbetare som på olika sätt arbetar i och för Svenska kyrkan. Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka, som i samverkan mellan en demokratisk organisation och kyrkans ämbete bedriver en rikstäckande verksamhet. Detta stadgas i 2 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan. Svenska kyrkans verksamhet bärs upp av såväl förtroendevalda, de som vigts till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst (biskopar, präster och diakoner), anställda och ideella medarbetare. Dessa kategorier medarbetare är knutna till Svenska kyrkan på skilda sätt och har också vitt skilda professioner. Det är inte heller ovanligt att det inom Svenska kyrkan finns medarbetare, både anställda och ideella, som är under 18 år.

I ett arbete med att överväga en utvidgad lagreglerad anmälningsskyldighet, som även skulle omfatta medarbetare i Svenska kyrkan, måste nu nämnda förhållanden beaktas, liksom givetvis det viktiga undantaget från anmälningsskyldigheten beträffande biskopar och präster, om de har fått uppgifterna under bikt eller enskild själavård, vilket utredningen redan synes ha noterat. Det framstår som särskilt angeläget att belysa vilka konsekvenser och förväntningar en lagreglerad anmälningsskyldighet kan medföra, dels för Svenska kyrkan som ett bland flera trossamfund, dels för de kategorier medarbetare som avses omfattas. Svenska kyrkan förutsätter ett tydligt resonemang i denna fråga. Dagens kyrkoordningsreglering av anmälningsskyldigheten täcker in såväl anställda som ideella medarbetare.

Anmälningsskyldighet i förhållande till annan religiös verksamhet eller andra samfund som inte ingår i Svenska kyrkan

Svenska kyrkan har ingen generell synpunkt på hur anmälningsskyldigheten bör förhålla sig till andra samfund eller "annan religiös verksamhet", men förutsätter att andra berörda också involveras i processen kring utredningen. Myndigheten för stöd till trossamfund, SST, har i uppdrag att främja en dialog mellan stat och trossamfund och att bidra med kunskap om religion och samfundsliv i Sverige. Denna myndighet, liksom Sveriges kristna råd och Sveriges interreligiösa råd, framstår som naturliga samtalsparter i de frågor som nu väckts. Det kan givetvis också vara av värde att utredningen tar en kontakt direkt med andra enskilda samfund.

Uppsala den 13 oktober 2022

På kyrkostyrelsens vägnar,

Helén Ottosson Lovén
Generalsekreterare

Fredrik Nilsson
Stf. rättschef